

Posudek oponenta disertační práce: Iva Zadražilová

“Senioři a problematika digitální propasti”

předkládané v roce 2019 na ÚISK Univerzita Karlova Praha

I. Stručná charakteristika práce

Práce formuluje zajímavý problém digitální přepasti ve vztahu k seniorům. Spracovává teoretické východiská primárnej, sekundárnej aj terciárnej digitálnej priepasti v kontexte informačnej gramotnosti seniorov a vzdelávania seniorov. Zaujímavý je kompetenčný model lektora seniorov aj kapitoly o úlohe knižníc vo vzdelávaní seniorov. Vlastným prínosom práce je empirický výskum informačného správania seniorov s využitím kvalitatívnej metodológie založenej na rozhovoroch aj kvantitatívnej metodológii založenej na dotazníku. Kľúčovým prínosom práce je aplikačná časť, ktorá prináša vlastnú praktickú metodiku s charakteristikou a témami lekcí a tiež aj cennú evaluáciu – testovanie navrhutej metodiky a vybraných lekcí v praxi vzdelávania.

II. Stručné celkové zhodnocení práce

Práce je celkovo spracovaná na dobrej úrovni z hľadiska teoretického aj metodologického. Vo veľkej miere je spojená s praxou knižníc a so širším kontextom informačnej gramotnosti a služieb pre seniorov. Formulácia vedeckého výskumu je vhodná, aj keď je spresnená najmä v druhej časti práce. Autorka využíva kvalitatívny aj kvantitatívny prieskum medzi vybranými seniormi v ČR. Nakoniec predstavuje aj praktické riešenie - metodiku poskytovania vzdelávania v oblasti informácií a najmä informačných technológií pre seniorov. V tomto zmysle je práca prínosom najmä pre prax knižníc v oblasti informačného vzdelávania seniorov, ale aj v širšom kontexte pre kurzy seniorov na univerzitách tretieho veku a v iných organizáciách.

III. Podrobné zhodnocení práce a jejích jednotlivých aspektů

1. *Struktura argumentace*

Z hľadiska výkladu je práca zrozumiteľná, napísaná vhodným vecným jazykom. Členenie je prehľadné, kapitoly smerujú od všeobecnejšieho k špecifickejšiemu. Cieľ práce autorka vysvetľuje v teoretickej aj praktickej, empirickej časti, ktoré na seba vhodne a logicky nadväzujú. Autorka správne uplatňuje vybranú metodológiu výskumu. Kapitoly v prvej časti miestami pôsobia viac opisne ako analyticky. Podrobnejšie prepracovanou je však najmä empirická časť (prieskum) a praktická, aplikačná časť, metodika a evaluácia lekcí. V záverečnej časti sa autorka už nevyjadruje k teoretickým problémom konceptualizácie digitálnej priepasti, preto je aj ťažšie identifikovať prínos práce do teoretickej oblasti digitálneho rozdelenia a informačnej gramotnosti seniorov.

2. *Formální úroveň práce*

Formálna úroveň práce je výborná. Autorka pracuje vhodne s bibliografickými odkazmi, využíva tabuľky aj obrázky. Primerané je aj využitie poznámok pod čiarou, aj keď niekedy by bolo vhodné uviesť v nich aj konkrétnejšie odkazy na literatúru. Z hľadiska jazyka je práca napísaná výborne, je vhodne spracovaná aj vizuálne a graficky. Pripomienky mám len k drobnej nezrovnalosti v grafe č. 1 (s. 92), demografické rozloženie respondentov, v ktorom autorka člení respondentov na mužov a ženy a v texte interpretuje, že výskumu sa zúčastnilo viac žien ako mužov, pričom v grafe je to

naopak. Tiež som si všimla preklep v mene autora pri využívaní Likertovej škály (nesprávne je Lickertovej, s 94).

3. *Práce s prameny či s materiálom*

Autorka pracuje veľmi dobre s informačnými zdrojmi, či už využíva výsledky výskumov, teoretické koncepcie, štandardy alebo aj strategické dokumenty. Vhodne a správne cituje tieto dokumenty, oceňujem to najmä pri porovnávaní vlastných zistení so zisteniami autorov podobných výskumov v zahraničí. V práci mi trochu chýba zvyčajná kapitola zameraná na podrobnú analýzu aktuálnych podobných výskumov seniorov v zahraničí. Autorka správne aplikuje metodológiu kvalitatívneho aj kvantitatívneho výskumu, vysvetľuje výber vzorky respondentov a vhodne analyzuje získané dáta. Veľmi podrobne zdôvodňuje postup zberu a analýzy dát a tým zabezpečuje vierohodnosť výsledkov vlastného výskumu. Nakoniec získané dáta aj vhodne interpretuje z hľadiska vlastných výskumných otázok. Interpretácia výsledkov síce vyplýva z jej empirického výskumu, ale využíva pri nej vo veľkej miere aj vlastnú praktickú skúsenosť ako lektorky kurzov pre seniorov. Z hľadiska využitia informačných zdrojov by som možno do práce doplnila aj niektoré práce či výskumy zo Slovenska. Napríklad aj na KKIV FIFUK sa kolegovia venovali témam vzdelávania seniorov (Lipták, 2007, 2008).

4. *Vlastní prínos*

Práca je výborným opisom aktuálneho stavu riešenia problematiky vzdelávania seniorov v kontexte digitálnej priepasti a ich informačnej gramotnosti. Oceňujem teoretické východiská zamerané na kompetenčný model lektora pre seniorov aj špecifiká seniorov ako cieľovej skupiny pri práci s informáciami v digitálnom prostredí. V prvej časti práce mi chýba analytickejší prístup, text často pôsobí opisne, prípadne prakticko-metodicky v kontexte práce knižníc. Možno by bolo vhodné oprieť sa aj o niektoré teoretické modely alebo rámce informačného správania seniorov (napríklad ekologický model vyhľadávania a využívania informácií K. Williamsonovej, 2005). Práve pre túto sociálnu skupinu sú vhodné celistvé, ekologické prístupy. Samotný empirický výskum je výborne analyticky spracovaný a nakoniec prináša aj praktický výsledok – vlastnú metodiku vzdelávania. Vlastný výskum a metodika, ako aj jej evaluácia, sú hlavným vlastným prínosom práce. Poukazujú na informačné potreby seniorov a dôležité aspekty ich digitálnej gramotnosti, najmä v limitoch orientácie na knižničnú prácu s nimi. Z pohľadu informančného správania sú však seniori rôznorodá skupina, preto by bolo vhodné zdôrazniť, že ich informačné potreby súvisia s mnohými ďalšími sociálnymi faktormi, pričom vek nemusí byť rozhodujúci. V záverečnej časti práce bol podľa mňa ešte väčší priestor na sumarizáciu vlastných zistení z prieskumu, širšie ukotvenie v sociálnom kontexte informačného správania seniorov a hlavne vytvorenie vlastného rámca (modelu), ktorý by obohatil aj teóriu informačnej vedy. V tomto zmysle sú v práci rezervy pri vyvedení originálnych teoretických záverov smerom k digitálnej gramotnosti, modelovaniu informačného správania a prípadne aj typom informácií, ktoré najviac seniorov zaujímajú. Prácu by možno obohatila aj identifikácia trendov pri využívaní informácií seniormi a ich podpore z hľadiska využívania inteligentných technológií (nielen v knižniciach, ale aj v ich každodennom informačnom prostredí).

Dotazy k obhajobě

1. V nadväznosti na predchádzajúce hodnotenie práce by ma zaujímalo, ako autorka sumarizuje zistenia svojho výskumu v kontexte sociálneho života a informačného správania seniorov. Ktoré faktory sú pre nich najdôležitejšie pri formulovaní ich informačných potrieb?
2. V čom sú podľa autorky špecifiká didaktiky pre oblasť vzdelávania seniorov?
3. Aké sú trendy formovania informačného prostredia pre seniorov?

IV. Závěr

Celkovo je práca spracovaná na dobrej úrovni, prináša vhodnú sumarizáciu aktuálnej problematiky, opiera sa o mnoho aktuálnych domácich aj zahraničných zdrojov aj prax vzdelávania seniorov. Jej prínosom je vlastný prieskum smerom k informačným potrebám seniorov a vlastná metodika ich vzdelávania v kurzoch knižníc. Napriek pripomienkam a otázkam k práci môžem konštatovať, že práca spĺňa požiadavky kladené na dizertačné práce a preto ju odporúčam na obhajobu a predbežne ju klasifikujem ako prospela.

27.9. 2019

Prof. PhDr. Jela Steinerová, PhD.
Univerzita Komenského v Bratislave
Filozofická fakulta, Katedra knižničnej a informačnej vedy

Literatúra

- Williamson, Kirsty. 2005. Ecological Theory of Human Information Behavior. In: Theories of Informaiton Behavior. Ed. K. Fisher, S. Erdelez, L. McKechnie. Medford, N.J.: Information Today, 2005, 128-131.
- Lipták, J. 2007. Výchova seniorov k počítačovej gramotnosti. In: ITLib., 3/2007.

)
)